

Nr 18

Utlåtande i anledning av väckt motion om bevarande av det kulturhistoriska värdet hos äldre bebyggelse som används för fritidsändamål.

I en inom andra kammaren väckt och till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion II: 47 av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att statens naturvårdsnämnd och den statliga fritidsutredningen måtte erhålla i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder i syfte att så långt som det är möjligt bevara det kulturhistoriska värdet hos den äldre bebyggelsen på landsbygden som efter hand tas i anspråk för fritidsändamål.

I motionen anföres, att man uppmärksammat vikten av att den växande fritidsbebyggelsen utformas så att landskapsbilden ej förfulas men att man mera sällan talat om behandlingen av redan befintliga byggnader, som tas i anspråk för fritidsbosättningen. Dessa byggnader är emellertid ofta omistliga för det gamla kulturlandskapet. Mången gång sker de moderniserande ingreppen på sådant sätt att landskapsbilden förflackas och förfulas. Det torde knappast vara möjligt att i större omfattning helt skydda denna kategori byggnader men det bör vara möjligt att genom upplysnings- och rådgivningsverksamhet minska riskerna för skadeverkningar av deras inanspråktagande. Särskilt värdefulla byggnader borde kommunerna kunna inköpa och upprusta samt därefter hyra ut. Möjligen kan också en viss låneverksamhet tänkas. Statens naturvårdsnämnd och fritidsutredningen bör ta även dessa frågor under övervägande.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från riksantikvarieämbetet, statens naturvårdsnämnd, 1962 års fritidsutredning och Svenska naturskyddsföreningen.

Riksantikvarieämbetet framhåller, att även i de fall då man reparerar och behåller gamla byggnader deras ålderdomliga prägel och därmed deras kulturhistoriska värde mer eller mindre spolieras. Efter att ha redogjort för möjligheterna att bevara egenarten hos byggnader i statens och kommunernas ägo samt möjligheterna att bevara byggnad som från olika synpunkter är av större värde, anför ämbetet i fråga om de i motionen berörda byggnaderna, att det delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att även denna bebyggelse behandlas på sådant sätt att dess befintliga kultur-

historiska värde ej onödigtvis spolieras. Ansvar för tillgodoseende av dessa önskemål bör främst läggas på lokala och regionala myndigheter. Ordet »större värde» i byggnadsstadgans 38 § som begränsar byggnadsnämndernas befogenheter bör ändras till »värde» så att byggnadsnämnderna får befogenhet att ingripa i flera fall.

Ämbetet finner i likhet med motionärerna att man främst bör lita till upplysning och rådgivning. Samverkan bör kunna ske mellan landsantikvarierna och naturskyddets företrädare. Ämbetet finner det önskvärt att åtgärder vidtages i detta syfte.

Naturvårdsnämnden säger sig dela uppfattningen, att omvandling av en äldre byggnads yttre, som kan vara motiverad av praktiska skäl, många gånger medför en förfulning av landskapsbilden. Nämnden redogör för gällande bestämmelser och anser det icke möjligt att med stöd av dessa få till stånd skydd i önskvärd utsträckning. Åtskilliga byggnadsarbeten får utföras utan byggnadslov, såsom omfärgning och utbyte av taktäckningsmaterial, vilket ibland kan medföra starkt vanprydande inslag i landskapsbilden.

Ett värdefullt medel att hindra skadeverkningar anser nämnden upplysnings- och rådgivningsverksamhet vara. Sådan verksamhet bör ankomma på byggnadsnämnderna, som bör kunna få stöd av landsantikvarierna och länsarkitekterna. Anvisningar för verksamheten bör utfärdas av central myndighet, i första hand byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet. Nämnden kommer för sin del att ägna frågan stor uppmärksamhet.

I de fall då statligt stöd utgår till fritidsanläggning som berör kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör stödet förenas med villkor om skyldighet att skydda bebyggelsen.

Fritidsutredningen anför att den i sitt slutjusterade och under tryckning varande andra delbetänkande understrukit att betydande omsorg bör ägnas bebyggelsens anpassning till landskapet. Utredningen har betonat vikten av att stödja den kommunala aktiviteten genom en central service av rådgivande karaktär. Det har ansetts befogat med utrednings- och utvecklingsarbete rörande det enskilda fritidshusets funktion och utformning samt fritidsbebyggelsens anpassning till terräng och landskapstyp. Därvid bör stor vikt läggas vid de av motionärerna berörda problemen. Riktlinjer för upplysnings- och rådgivningsverksamhet bör utarbetas i samråd mellan byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och naturvårdsnämnden. Där emot finnes icke skäl för införande av lånemöjligheter.

Naturskyddsföreningen betonar, att det står i samklang med naturvården att värdefull äldre bebyggelse bevaras. Anvisningar bör utarbetas till vägledning vid färgsättning av fritids- och annan bebyggelse. De gamla byggnadernas särart måste bevaras, varvid byggnadsnämnderna har ett stort

ansvar, icke minst då det gäller upplysningsverksamhet. Föreningen tillstyrker därför att lämpligt organ får behandla den väckta frågan.

Utskottet

Motionärerna hemställer att statens naturvårdsnämnd och fritidsutredning får i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder för att skydda det kulturhistoriska värdet hos viss äldre bebyggelse som tages i anspråk för fritidsändamål.

Utskottet är helt ense med motionärerna om att den starkt expanderande fritidsverksamheten kan medföra risker för att det kulturhistoriska värdet hos vissa byggnader går förlorat eller minskar. Det är därför även enligt utskottets mening en angelägen uppgift för det allmänna att genom lämpliga åtgärder söka motverka sådana följder av fritidsverksamheten. Som framgår av 1962 års fritidsutrednings yttrande över motionen har emellertid utredningen behandlat sambandet mellan det vikande näringslivet i jord- och skogsbruksbygder och den attraktiva friluftsmiljö som ofta finns i dessa bygder och som föranleder en stark efterfrågan på bostadshus för fritidsändamål. I ett snart föreliggande delbetänkande har utredningen understrukt att stor omsorg måste ägnas bebyggelsens anpassning till landskapet. Utredningen har också bl. a. framhållit angelägenheten av att den kommunala aktiviteten på detta område erhåller stöd. Det kan allmänt sägas att utredningen ägnat de i motionen upptagna problemen avsevärd uppmärksamhet.

Då således motionens syfte synes kunna bli tillgodosett utan något initiativ från riksdagens sida och motionen kan anses härmed besvarad, anser sig utskottet böra hemställa,

att motion II:47 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Enarsson*, Hellebladh, Oscar Carlsson, Hedlund, Nyman, fru Olsson*, Helge Karlsson och Blomquist;

från andra kammaren: herr Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv*, Haglund, Rimås*, Wikner, Börjesson i Glömminge, Rask*, Nilsson i Agnäs*, Andersson i Örebro*, Björk i Göteborg* och Thylén*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.